

DE BESLISSENDE SLAG OM DE LAUWERSMEER

Siem Akkerman

Een opmerkelijk gunstige ontwikkeling heeft zich de afgelopen maanden voorgedaan rond het verzet tegen de komst van een militair oefenterrein in de Lauwersmeer. Een zeer breed buitenparlementair platform organiseert 18 en 19 juni aanstaande een grote manifestatie in de Lauwersmeer. Hoewel de optiek van de deelnemers wisselt, is er één eis die voor iedereen geldt: geen oefenterrein in de Lauwersmeer!

Op de bijeenkomst van het Platform, 12 april in Buitenpost, waar een zestigtal vertegenwoordigers van de verschillende groeperingen aanwezig waren, kon men het eens worden over de argumenten waaronder de manifestatie zal worden georganiseerd. Met de kanttekening dat ieder recht heeft op zijn of haar eigen overwegingen om de actie te ondersteunen, was daarmee de basis gelegd voor een manifestatie die, blijkens de begroting, mikt op minstens 6000 deelnemers. Waarmee dus de grootste en tevens beslissende slag om de Lauwersmeer is ingeluid.

De voorbereiding tot de oorlog is een euvel nauwelijks geringer dan de oorlog zelf.

JAURÉS

Het is goed te weten hoe het zover heeft kunnen komen dat dit waardevolle gebied grotendeels ten offer kan vallen aan gerag van rupsbanden en gedender van schietoefeningen. Het ontstaat van de Lauwersmeer hebben we vooral te danken aan de actie 'De Lauwersse moet ticht', die ontstond na de watersnoodramp in 1953 die zoveel levens eiste in Zeeland en Zuid-Holland.

In 1960 gaf de regering gevolg aan deze leus en besloot tot inpoldering van de Lauwerszee over te gaan. Wat er met de gewonnen gronden moest gebeuren wist men toentertijd nog niet maar al snel kwamen er verschillende plannen op.

Staatsbosbeheer kwam met het idee voor een Nationaal Park benevens een gedeelte landbouwgrond en recreatieve voorzieningen. Helemaal beschikte men bij Staatsbosbeheer niet over de benodigde gelden.

Een ander plan voorzag in een combinatie van vooral landbouwgrond en een natuurgebied in de moeilijk te kultiveren gedeelten. De belangstelling voor het kultiveren van nieuwe landbouwgronden nam juist in die tijd sterk af. Hoewel er in eerste instantie geen tekenen waren dat men gronden wenste te verwerven groeide in 1963 de interesse bij het Ministerie van Defensie voor een bataljons-oefenterrein dat vrijwel de gehele polder in beslag moest nemen. Uiteindelijk kwam Defensie met de nu nog geldende claim van 1500 ha in de Marnewaard voor tanks en pantservoertuigen en een gebied van 1000 ha voor schietoefeningen met zwaar geschut.

De omringende gemeenten en de Provinciale Staten van Friesland en Groningen bleven in de daarop volgende tijd vooral de nadruk leggen op een toekomstige recreatieve functie van het gebied.

Zowel de landelijke als de provinciale overheid gaven als hoofdbestemming natuurgebied aan,

iets wat Defensie bijzonder dwars begon te zitten toen deze in 1974, vanwege het verzet onder de bevolking, van het oefenterrein in Vlagtwedde moest afzien.

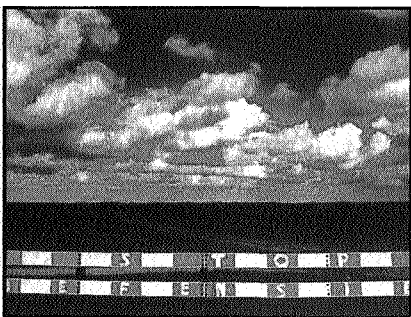
In datzelfde jaar spitste zich de zaak dan ook toe. In de defensie-nota van Verdeling en Stemerding werd het oefenterrein in de Lauwersmeer als een vaststaand gegeven gepresenteerd. Daarmee rees prompt het verzet; een aktiekommissie van bewoners van het gebied en een Werkgroep Lauwersmeer van vooral natuurliefhebbers, gaven de aanzet tot verschillende acties en ook Gedeputeerde Staten van Groningen keerde zich in een motie tegen het militaire oefenterrein. Steeds duidelijker werd ondertussen dat de natuurlijke ontwikkeling van de polder tot een zeer waardevol evenwicht was gekomen dat grote schade van een oefenterrein zou ondervinden.

STOP!
*laat de lauwersmeer
niet schieten!*

manifestatie 18-19 juni

plaats: lauwersmeer
kontaktdadres: hoofdstr. 62 houwerzijl
bijdragen: postgiro 21198

telefoon:
05178-5541
05956-1953

Na uitgebreid gesjoemel met wetjes en gaatjes in wetjes, waarbij met name de Gemeente Ulrum als speelbal werd gebruikt, trok Defensie aan het langste eind. Provinciale Staten van Groningen werden door het Haags Gerechtshof vastgepind op oude toezeggingen aan het Ministerie van Defensie. In 1980 begonnen meteen de eerste werkzaamheden in de Marnewaard. Daarmee was het verzet niet gesmoord. De Waddenvereniging maakte middels een rapport van het bureau DHV duidelijk dat de kosten voor het aanleggen van het oefenterrein mogelijk tot f 340.000.000,— konden oplopen en de noodzakelijke voorzieningen het terrein tot een dode grindwoestijn zouden omvormen.

Zo'n 3000 mensen lieten vervolgens hun ongenoegen blijken op een tweedaagse manifestatie in de Lauwersmeer, die ondermeer ondersteund werd door een solidariteitsverklaring van Provinciale Staten van Groningen.

Ondertussen was een inspraakprocedure van Defensie een farce gebleken; volgens Van Eekelen konden de plannen niet meer ter discussie staan, men was in een te ver gevorderd stadium!

Met de komst van Stermerdink als staatssecretaris op Defensie leek het nog even de goeie kant op te gaan; de aanbestedingen werden opgeschort. In november '82 gaf zijn opvolger Van

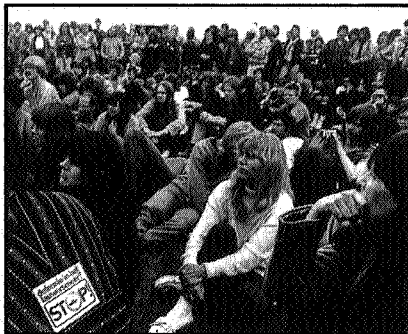
Houwelingen echter vrij baan voor de inrichting van het tweede deelgebied, waarmee in het nu komende voorjaar een begin zal worden gemaakt.

Zo staan de zaken er nu dus voor. De aanleg lijkt bijna onontkoombaar.

Gevolgen

Toch is er ondertussen meer gebeurd. Steeds meer mensen beginnen in te zien dat dit oefenterrein het laatste is waarop we zitten te wachten. Het gebied heeft zich ontwikkeld tot één van de belangrijkste natuurgebieden van West-Europa en de bewoners weten dat er tegenover de lasten nauwelijks voordelen staan. Van de aantrekkelijkheid als woon- en recreatiegebied blijft weinig meer over. De aanwezigheid van het leger gaat betekenen dat 35.000 mensen regelmatig last van lawaai van schietoefeningen hebben. Ongeveer 9000 van hen zullen er uitgesproken hinder van hebben en de 3000 bewoners direct rond het terrein zullen moeten leren leven met dagelijks terugkerende geluidsoverlast.

Het schieten zal zelfs drie nachten per week doorgaan en oefeningen met vliegtuigen zullen het feest nog eens extra opvrolijken.

Het laat zich raden wat dit gaat betekenen voor de natuurlijke waarden van het gebied. Het is genoegzaam bekend dat de Lauwersmeer een broed- en rustplaats is geworden voor vele zeer bijzondere vogels.

Ook het officiële regeringsbeleid houdt in dat de Lauwersmeer als onvervangbaar natuurgebied beschermd dient te worden.

In de Lauwersmeer broeden nu zo'n 55 vogelsoorten waaronder zeer zeldzame vogels als de pijlstaart, kraakeend, bruine en grauwe kiekendief, kwartel, porseleinhoen.

De Lauwersmeer heeft alles in zich om het tot een Nationaal Park te maken. Moderne visies van natuurbeheer dmv. begrazing door verwilderde paarden en koeien zouden hier in de praktijk kunnen worden gebracht.

Met de komst van Defensie kunnen we dit soort ideeën wel vergeten. Even dacht men nog dat Defensie ook iets mee zou nemen, namelijk 350 arbeidsplaatsen, maar achteraf blijkt dat we blij moeten zijn als het er 40 zullen worden. Dat maakt bij lange na niet goed wat er aan (mogelijke) arbeidsplaatsen verloren zal gaan doordat de visserij wordt belemmerd in de doorvaart en hun visgebied, doordat goede landbouwgrond verloren gaat, en de recreatie zal stagneren.

Wapenwedloop

Het inzicht in de konsekwenties is gelukkig toegenomen en ook de betekenis van de komst van het oefenterrein in een tijd van economische crisis en van een gevaarlijk eskalerende wapenwedloop werpen een bedenkelijk licht op de zaak.

Laten we niet vergeten dat het oefenterrein onderdeel is van het plan van Defensie om in totaal 6000 ha extra oefenterrein te verwerven in Nederland bovenop de 23.000 ha die reeds als zodanig in gebruik zijn. Dat we allemaal zo nodig wat in moeten leveren is aan Defensie niet af te zien. Het is werkelijk absurd dat het meest inflatoire onderdeel van de overheidsbestedingen er elk jaar 2% bijkrijgt.

Natuurlijk is het niet alleen de Nederlandse regering die in dit alles de dienst uitmaakt. Ook in het terugfluiten door het Haags Gerechtshof van Provinciale Staten in de pogingen het oefenterrein tegen te houden was er sprake van NAVO-verplichtingen.

Het oefenterrein heeft alles te maken met het zogeheten Lange Termijn Defensie Programma dat in 1978 door de NAVO werd aangenomen. Het behelst dat naast de plaatsing van nieuwe kernwapens ook de mobilisatiegraad en de paraatheid van het leger verhoogd zullen worden.

De verhoging van de mobilisatiegraad heeft reeds zijn weerslag gevonden in de komst van de munitiedepôts in Ter Apel, Veenhuizen en in Coevorden (waarvan de burgemeester prompt tot staatssecretaris werd gepromoveerd). Ook de proefnemingen met de aanvoer van munitie via de Eemshaven houden hiermee verband. Het oefenterrein in de Lauwersmeer zal vooral de graad van paraatheid in de aanwending van moderne wapens moeten verhogen. Waarmee dus duidelijk wordt dat de komst van een oefenterrein naar de Lauwersmeer weer een stap is in de richting van toenemende oorlogsdreiging.

Manifestatie

De vraag dringt zich op wat er tegen deze ontwikkeling gedaan kan worden en het antwoord blijkt, zoals steeds ook in het verzet tegen de plaatsing van de kruisraketten in ons land, alleen te liggen in de toenemende volksbeweging voor de vrede en voor alles wat werkelijk waarde heeft maar derhalve weerloos is.

Het is een gelukkige omstandigheid dat er voor het behoud van de Lauwersmeer een dergelijke brede coalitie gevormd kon worden. Dat verlevendigt niet alleen de discussie, maar geeft ook uitzicht op een enerverende manifestatie en vooral een gunstig aktieperspektief.

Hoewel het programma van 18, 19 juni nog niet vaststaat kan men zich enige voorstelling maken uit de nu bekende gegevens.

Kunstenaars zullen een kruisveld inrichten; voor elke ha die met de dood wordt bedreigd één kruis, 2500 dus, in een breed kleurenskala. Enkele enorme tenten op het terrein van de RIJP zullen onderdak bieden aan een bont cultureel programma waaraan al veel artiesten hun medewerking hebben toegezegd.

Ik zie, als ik mijn ogen sluit, iets van kraampjes, tenten, tentjes, een kinderspeelplaats, pinda-kaas, fietsen en een paar dames met verbrande schouders en een papiertje op hun neus. Vreemd dat dat dus het enige is wat werkelijk helpt; veel, héél veel gewone mensen als u en ik, die er toch om kunnen lachen.

